

EREVNA

Årg. XII

N:r 2

1955

Innehåll

Människans fråga och Kristi svar.	
Av Hugo Odeberg.	27
Vedergälla.	
(Matt. 5:39, 43, Rom. 12:19, 21.)	
Av Hugo Odeberg.	31
Upp. 12:7-12.	
Av R. Qvarnström.	36
Ur boken »Dagarnas prydnad» till de vördnadsbjudande festerna.	
Av överrabbin doktor Kurt Wilhelm.	40
Inför nyårsfesten	41
Omvändelsens sabbat	42
En tilldragelse	44
Mot hatet	45
Recension	46
Innehåll	48

Innehållsförteckningen i slutet av häftet och sidhänvisningar i texten enligt originaltexten.

*Askersunds Tryckeri A.B., Askersund 1955
Språkligt bearbetad 2002.*

Människans fråga och Kristi svar.

Av Hugo Odeberg.

Det finns mycket frågande i andliga ting i våra dagar. Det är många som frågar, och det är många olika frågor som ställs. Och det är många allvarliga frågare och många allvarliga frågor. Vi kan ju i själva verket helt bortse från sådana frågare som inte är allvarliga och hålla oss till sådana frågor som kommer från allvarliga, uppriktiga och renhjärtade motiv. De frågare som frågar av allvarliga, uppriktiga och renhjärtade motiv är många och deras frågor är många. De som på det sättet frågar, deras frågor är inte bara uppriktiga och renhjärtade, utan när de frågar om andliga ting, så är det själva livsfrågorna det gäller för dem. Det är också så, att dessa frågare sällan är högröstade. Om det som djupast rör en människa är hon ju sällan högröstad. Ofta kommer ju de djupaste frågorna inte ens fram till någon annan än frågaren själv. Han bär sina frågor inom sig, ställer dem i sin ensamhet. Men om den som bär på dessa frågor själv blir tillfrågad om han fått något svar på dem, så säger han ofta att han inte fått något svar. Och mycket ofta händer det att en sådan allvarlig frågare säger: Om jag någon gång av en som jag haft förtroende till, fått ett svar som tillfredsställt mig, som låtit ett ljus gå upp för mig i den frågan, så har snart nya frågor inställt sig, som varit lika svåra som den fråga som jag fått besvarad.

Om vi säger att det i våra dagar finns många sådana frågare, så måste vi också säga att dessa funnits i alla tider. Och om vi går till vår bibel, till att börja med till Nya testamentet, så finner vi att Nya testamentet är fullt av berättelser om sådana som frågade och om deras frågor. I evangelierna, som skildrar Jesu umgängelse med människor av olika slag, möter vi gång på gång berättelser om frågor som framställts till Jesus. Frågandet intar en stor plats i evangelierna. Vi kan nu i detta sammanhang bortse från sådana frågor som ställs till Jesus för att sätta honom på prov, av illvilja eller av nyfikenhet. Inte så att förstå som om sådana frågor och berättelsen om dem inte hade mycket att lära. Men vi tar nu först sikte på de frågare och de frågor som ställs av sådana för vilka de är livsfrågor. Vi finner då, att det är alla slag av människor som frågar Jesus. Det är sådana som tvivlar, sådana som inte kommit till tro, men också sådana som tror på honom, sådana som följer honom, lärjungar, ja, själva apostlarna, ja, själva den innersta kretsen av apostlar. När det i Johannesevangeliets trettonde till och med sextonde kapitel berättas om Jesu sista samvaro med sina tolv apostlar, så innehåller denna berättelse mest frågor och svar, apostlarnas frågor och Jesu svar. Och så är det i alla fyra evangelierna: människor eller en enskild människa frågar, och Jesus svarar.

Och här kommer nu den första och anmärkningsvärda lärdomen vid ett bibelstudium rörande frågandet i Nya testamentet, alltså först rörande de frågor som ställs till Jesus. Det vi lär oss är detta: Jesus vänder sig aldrig bort ifrån den som frågar honom. Han ger alltid ett svar. Även om frågorna är dåraktiga, så besvarar han dem. Och man har anledning att anta att många frågor syntes Jesus dåraktiga. Särskilt när det är lärjungarna som frågar, så får de ofta höra att deras frågor är dåraktiga. Han låter dem veta att de borde förstå bättre. Men trots detta svarar han alltid, även på de dåraktiga och okun-

niga frågorna. Och hans förebråelse är alltid mild. Och det är tydligt att han älskar den barnslige frågaren, liksom han älskar barnet och älskar barnet hos människan, i människan. Ett par exempel på sådana förebrående men milda svar: I Johannes-evangeliets tredje kapitel berättas ju om Jesu samtal med Nikodemus. När Jesus sagt »Ni måste födas på nytt» och Nikodemus då frågar »Hur skall detta ske?», så svarar Jesus först med en tydlig förebråelse: »Du är Israels lärare och vet inte det.» Men Jesus vänder sig inte bort från Nikodemus utan han fortsätter och leder honom med kärleksfull mildhet steg för steg. När aposteln Filippus enligt samma evangeliums fjortonde kapitel frågar Honom var den himmelske Fadern är, svarar Jesus förebrående: »Så länge har jag varit hos er, och du — min apostel — har inte lärt känna mig, Filippus. Den som har sett mig har sett Fadern. Hur kan du säga: 'Låt oss se Fadern'?» Men Jesus vänder sig inte bort ifrån Filippus eller visar bort honom.

Jesus visar inte bort någon som frågar honom. Det är en viktig sanning. Men det är också en annan lärdom vi får, när vi betraktar Jesu sätt att svara. Och det är denna: När Jesus svarar på en fråga hänvisar han åter och åter till Guds eget ord, sådant det är givet i den Heliga Skrift. Det är Jesus själv, som hänvisar till Skriften. Sitt svar kan han direkt börja med en motfråga, som utgör en hänvisning att ge akt på Skriften: »Vad står skrivet? Hur läser du?» Och det är här en mild förebråelse till den allvarlige frågaren för att denne inte bättre aktar på Skriften och låter denna tala till sig. Det är anmärkningsvärt och ett ofrånkomligt faktum att Jesus, som om sig själv sade »Jag är vägen och sanningen och livet», inte satte sig själv i stället för Skriften, utan tvärtom gång på gång hänvisade till Skriften. Han ger sig själv endast genom och i Skriften. Ett talande exempel bland många på detta är det som berättas om

Jesu samtal med Emmaus-lärjungarna enligt Lukasevangeliets sista kapitel, det tjugufjärde. Dessa lärjungar frågade Jesus själv om det som skett med Honom efter korsfästelsen, och på denna fråga svarar Han med dessa ord: »Så oförståndiga ni är och tröga till att tro på allt som profeterna har sagt.» Det är till synes ett hårt tilltal, men att det är buret av kärlekens stränghet ser vi av fortsättningen: Han tar sig an dessa lärjungar och börjar från Första Mosebok (berättelsen om Skapelsen och syndafallet) och genomgår alla Skrifterna och visar dem att lärjungarna i dessa Skrifter äger förklaringen till Hans hemlighet. Och att dessa lärjungar verkligen här fick något, det framgår av vad de sedan säger till varandra, när Han skilts ifrån dem. De säger: »Brann inte våra hjärtan när han talade med oss på vägen och öppnade Skrifterna för oss?» Jesus hänvisar oss alltså att finna Honom själv och Hans svar i Skriften. Så har han gett oss Skriften varigenom han ständigt är med oss. Och han möter själv direkt i denna Skrift, som Han på så sätt testamenterat. Och han möter där såsom en Levande, ett ständigt levande svar, en levande besvarare av våra frågor.

Men nu finns det och har det alltid funnits så många allvarliga frågare som i ärligt uppsåt vänt sig till Skriften och troget läst den och studerat den för att få svar på sina frågor. Och många har fått svar och bevarar svaret i sina hjärtan och lever efter det, i tro och förtröstan. Men det finns också många som inte tyckt sig få svar i sin bibel. Det har till och med gått så för dem att Bibeln i stället blivit en källa till nya frågor. Och för var och en som med allvar läst sin bibel, har väl obesvarade frågor kvarstått, sådana som de inte med sitt förstånd kunnat besvara. Men här kommer då den tredje lärdomen, den tredje av de många lärdomarna. Innebörden i denna lärdom kan vi utläsa av till exempel det som lärjungarna vid Jesu sista samvaro med dem före Getsemane säger till Honom enligt Johannesevangeliets sextonde kapitelstrettonde vers. De sä-

ger: »Nu vet vi att du vet allt och *inte är beroende av att någon frågar dig.*» Vad var det för en insikt, för ett ljus som gick upp för lärjungarna vid detta tillfälle? Jo, att Kristus inte själv behövde att lärjungarna frågade honom. Det vill säga: Han visste deras frågor. Det betyder: Jesus Kristus känner våra frågor. Men här kommer då den frågan: »Känner vi våra frågor?» Ja, vi vet ju vad det är för frågor som sysselsätter oss, vilka frågor vi medvetet ställer. Men vet vi vad vårt väsens egentliga, djupaste fråga är? Nej, vi vet ofta inte själva vilka de frågor är som vi egentligen borde ställa, de som bor inom oss i vårt fördoldaste innersta, de som är de mest brännande. Men Kristus vet dem. Han känner dem. Och Han kan också ge oss svar på ett förunderligt sätt. Och detta så, att vi inte ens behöver kunna i ord uttrycka detta svar, det ges av Honom till detta vårt innersta som frågar. Jesus vänder sig inte bort från våra medvetna frågor, han svarar på dem, men dessa blir fullt besvarade först då vi låter honom svara på de innersta frågor, den innersta fråga som endast Han vet. Så kan vi också ta emot Honom i Hans ord — i den Skrift som Han givit oss, att det fulla svaret, det som ger full frid och full glädje, kommer från Hans Ande till vår Ande. Ty vi vet inte vad vi bör be — och fråga — om, men Anden själv ber för oss med suckar utan ord [Rom. 8:26].

Vedergälla.

(*Matt. 5:39, 43, Rom. 12:19, 21.*)

Av Hugo Odeberg.

I Bergspredikan enligt Matteus evangeliums femte kapitel den 39:de versen säger Jesus dessa ord: »Jag säger er: Stå inte emot den som är ond, utan om någon slår dig på den högra kinden, så vänd också den andra åt honom.» Orden kan ju

synas enkla och lättfattliga, och de är ju klara och otvetydiga. Jesus säger klart och tydligt att hans lärjungar, de som tror på honom, inte skall stå emot den som är ond. De skall inte hämnas en oförrätt. De skall inte ge igen med ont för ont. De skall tvärtom ta emot oförrätten, bära den, och vara villiga att ta emot ännu en oförrätt, det vill säga låta den som begår oförrätten fortsätta.

Många som läst eller hört dessa Jesu ord, genom tiderna, har förvisso tyckt att det är en övernaturligt svår regel som Jesus här uppställer. Och man har också kunnat säga sig att det inte är alltför många som verkligen handlat efter denna regel.

Det är nu tre saker som här i främsta rummet är att tänka på, när man betraktar dessa ord i sitt sammanhang.

Den första är detta: Jesus avvisar här det bland människor vanliga sättet att handla. Det är inte den fördärvade, låt oss säga den direkt onda, den diaboliska människans sätt att handla som det är fråga om. Den regel för handlandet som Jesus här avvisar, är tvärtom en som i vida kretsar bland olika folk i olika tider och i vidaste kretsar i våra dagar, gäller som — inte något ont, utan något naturligt, något som man inte endast kan överse med, utan som något som man rent av fordrar av en människa för att hon skall behålla sitt anseende, aktning, ja, rent av heder och ära. Man fordrar av en man med heder att han skall värja sin heder. Den har ansetts och anses ännu som ärelös, som låter en orätt begås mot sig utan att han bemöter den, som låter sig beskyllas eller skymfas utan att bemöta denna beskyllning, denna skymf. Att ta emot en beskyllning eller annan oförrätt utan att bemöta den, anses ofta som ett tyst erkännande av att man har orätt, att beskyllningen var sann, att oförrätten var rättvis. Det är alltså, kunde man säga, den vanliga hyggliga människans sätt att reagera mot en oförrätt som Jesus här klandrar hos en sin lärjunge. Jesu ord betyder så-

lunda inte endast att han uppsätter ett mycket högt ideal för handlandet, utan han hänvisar lärjungen att genom detta sitt förhållningssätt bli föraktad och ärelös i vanliga människors ögon. Det finns nämligen ett helt omvänt sätt att handla, ett som även vanliga människor, vad man kallar hyggliga människor ogillar, men som inte desto mindre utan tvivel ofta förekommer: det är *inte* detta att *bemöta* en oförrätt, att möta ont med ont, utan det som vi kunde kalla det förvända, det diaboliska, nämligen att man bemöter det *goda* med ont, att man förföljer och söker krossa det som är gott, därför att det är gott. Sådant har förekommit och förekommer såväl inom som utom kyrkan. Det kan kallas diaboliskt, därför att det går tillbaka till den djupaste motsättningen mellan Kristus och den makt han möter i den diaboliska andan, även hos dem som kallas hans egna. Det heter ju (Joh. 1:11): »Han kom till sitt eget, och hans egna tog inte emot honom.» Och i samma evangelium 3:19 säger Jesus: »Detta är domen: ljuset kom till världen och människorna älskade mörkret och inte ljuset, eftersom deras gärningar var onda.» Man hatar Gud och förföljer Kristus, därför att »Gud så älskade världen.» Ur människans synpunkt, i synnerhet dens som tror att han är kristen, gäller det att inför Jesu ord granska sig inte bara inför den frågan om han står emot en oförrätt och vedergäller ont med ont, utan gå längre på djupet och rannsaka sig om han inte i själva verket vedergäller gott med ont, om inte han i själva verket behärskas av det omedvetna hatet mot det som är gott, mot den som är god.

Det andra att betänka är detta, att denne Jesus som säger dessa ord, han säger dem inte som vilken lärare i högmoral som helst. Det är inte som en mänsklig vishetslärare han säger dem. Det fanns även på Jesu tid eller kanske i synnerhet på hans tid en hel mängd högtstående filosofer och vishetslärare. Och de regler för livet som dessa förkunnade, stod ofta på ett

högt plan. Men då Jesus talar, så är det Kristus, Frälsaren, Han som kommit för att frälsa alla människor, även de djupast fallna. Och med djupast fallna menas då inte de i yttre mening fallna, de enligt samhällets mening fallna. Dessas nöd bar han förvisso och han kom som deras Frälsare. Men de djupast fallna, det är just de som kommit ned i det avgrundsdjup där de behärskas av hatet mot det goda och hellre förgör en god människa — som de kan plåga utan fara — än de förgör en fiende som de fruktar och har respekt för. Och att han är Frälsaren, det betyder att han kan ge dem kraften, den gudomliga kraften, att komma upp ur sitt väsens fördärv. Han kan ge dem kraften att vända sig från mörkret till Ljuset.

Och då är det ju att märka att denna frälsning behövs inte endast för de djupast fallna, de diaboliskt förvända, utan den behövs för alla, alltså även för vanliga hyggliga människor. Att kunna följa Jesu regel är inte heller för den bäste möjligt utan att han får del av gudomlig kraft, av Kristi liv. Det är nu en allmän erfarenhet, som de som levt i Kristus alla enstämmigt betygat: inte av egen kraft går det. Jesus har själv sagt till sina lärjungar: »Utan mig kan ni ingenting göra» (Joh. 15:5). Och detta är inte något som ges bara en enda gång och som sedan är en trygg besittning. Den gudomliga kraften, livet från Kristus, måste varje ny dag tas emot på nytt, i daglig omvändelse till Honom.

Det tredje att beakta är detta: Allt vad Jesus säger är ett evangelium, varje regel, varje bud han ger är ett evangelium, det vill säga en god gåva. När ljuset från Kristus tränger in i själen, så förnimmer människan att Jesu bud och regler inte är svåra föreskrifter, som det gäller att med möda uppfylla. Budet blir inte en börda, utan det blir en *befrielse*. Redan de gamla tio Guds bud, som Jesus ju inte upphävde, utan tvärtom skärpte, de kan nu tas emot som ett evangelium, som ett fröjdefullt budskap, som en sann befrielse. Om vi skulle försöka med

någon enkel formulering, som kunde göra detta åskådligt, så kunde vi säga så: de gamla buden »du skall inte dräpa, du skall inte stjäla, du skall inte förtala din nästa», de blir nu inte längre endast stränga bud, tryckande ok, utan de upplevs som en befriande tillsägelse: »Du *behöver* inte längre dräpa eller stjäla eller förtala din nästa. Du slipper allt detta.» Och så är det och blir det med detta Jesu ord om att inte stå emot en oförrätt. Det betyder: »Du *behöver* aldrig mera ge igen, du *behöver inte* hävda dig, du behöver inget av allt detta som gör livet så besvärligt. Du kan leva i den fulla förtröstan på Honom som inte endast gett dig regler för livet utan gett dig livet självt.»

Det är tydligen fråga om ett uppgivande av sig själv, att mista sig själv. Men detta är inte något tungt, utan det är just en befrielse, den stora befrielsen. Och denna befrielse innebär en gåva. Själv kan man inte ge något annat än det man verkligen har. Men när man ingenting har och bara tar emot den överflödande rika gåva, det övermått av gåvor, som Kristus ger åt den som ingenting har, då har man också ett överflöd att ge av åt andra, Kristi eget överflöd.

Ingen människa har själv något att ge, men hon får för intet av Honom som kan ge i överflödande mått. Vad man kan ge är Guds gåva. Därför kan Jesus avsluta dessa ord till lärjungarna med de annars obegripliga, orimliga orden: »Var alltså fullkomliga, såsom er Fader i himlen är fullkomlig.» Människan kan ju inte bli fullkomlig ens med mänsklig fullkomlighets mått. Men fullkomlig kan hon bli genom att hon själv blir utblottad och Kristus blir fullkomlig i henne.

Upp. 12:7-12.

Av R. Qvarnström.

En strid uppstod i himlen: Mikael och hans änglar gav sig i strid med draken. Och draken och hans änglar stred, men han var inte stark nog, och det fanns inte längre någon plats för dem i himlen. Och den store draken, den gamle ormen, som kallas Djävul och Satan, han som bedrar hela världen, kastades ner på jorden och hans änglar kastades ner med honom.

Och jag hörde en stark röst i himlen säga: 'Nu har frälsningen och makten och riket blivit vår Guds och väldet hans Smordes. Ty våra bröders åklagare har blivit nerkastad, han som dag och natt anklagade dem inför vår Gud. De övervann honom genom Lammets blod och genom sitt vittnesbörds ord. De älskade inte sitt liv så högt att de drog sig undan döden. Jubla därför, ni himlar och ni som bor i dem! Men ve dig, du jord och du hav, ty djävulen har kommit ner till er i stor vrede, eftersom han vet att hans tid är kort.'»

Orden härovan, Mikaelidagens episteltext, är ett led i en mer omfattande vision, som i symbolform anger innebörden av Kristi inkarnation, hans seger på korset och hans himmelsfärd. Vår text för oss alltså mitt in i centrum för kristen tro och kristen förkunnelse: Att Gud blev man och i Kristus försonade världen med sig själv (2 Kor. 5:19.) — detta avgör den kosmiska striden mellan Skaparen och upprorets makter!

Stannar vi nu inför versarna 7-12, är det naturligt om en kontrastbild träder fram i vårt medvetande: Bilden av änglarna, Guds söner, samlade kring Gud — och mitt i deras krets står Åklagaren! Det är Jobsbokens prolog som tecknar denna situation (Job kap. 1-2.). — Men här i Uppenbarelseboken blir Åklagaren nedstörtad. Draken och hans änglar förmådde inget

i striden, och i himlen fanns nu inte mer någon plats för dem. — Varför är scenen en annan? Vad har hänt? Vi vet det: Den gamle Ormen, »Han som bedrar hela världen», hade i Herren Jesus mött sin egentlige motståndare och gått till anfall. I raseri kastade han sig över sitt byte och trodde målet vara vunnet i den stund Guds Son spikades på förbannelsens kors (Gal. 3:13). — Men han kände inte »Guds hemliga vishet», ty hade han känt den, skulle han inte ha korsfäst härlighetens Herre (1 Kor. 2:7 f.). — För sent insåg han sitt misstag, insåg att han förlorat sitt förnämsta stöd, det som han alltid med rätta kunnat åberopa: Guds heliga viljas lag, som dömer syndaren till döden, var dränkt i det försonande blodet — »det skuldebrev som med sina krav vittnade emot oss» var utstruket (Kol. 2:14 f.)! Så har dödens kors blivit ett livets segertecken för alla tider och den himmelska rösten uppstämmer sin hymn till Kristus Konungen: »Nu har Frälsningen och Makten och Riket blivit vår Guds och Väldet hans Smordes. Ty våra bröders åklagare har blivit nerkastad, han som dag och natt anklagade dem inför vår Gud.» —

Avgörandet *har* fallit och usurpatorn är ställd på plats. Striden är *avgjord* — men den är *inte slut*. Tvärtom. Den förs med så mycket större förbittring: »Men ve dig, du jord och du hav, ty djävulen har kommit ner till er i stor vrede, eftersom han vet att hans tid är kort.» — För den kristne betyder detta *strid* — på två fronter: Den *yttre* fronten är någorlunda klar. Vi minns Herren Jesu ord: »Har de förföljt mig, skall de också förfölja er» (Joh. 15:20). Det kan bli hårt nog, och vi bör visst inte tänka ringa om svårigheterna, men än mindre har vi skäl till jämmer. Vad som skett och sker här hemma, är på sin höjd att några av oss »ansetts värdiga att lida smälek för Namnets skull» (Apg. 5:41) — men ännu har ingen »gjort motstånd ända till blods» (Hebr. 12:4), så som många av Herren Jesu bröder och systrar på andra platser har fått och i detta nu får göra. *Om* och

när den stunden kommer även till oss, då — Gud give oss kraft att inte förneka Kristi namn (Upp. 2:13, 3:8)!

Nej, vi skall inte tänka ringa om den yttre striden. Men — det *är* i och för sig ett hälsotecken, när angreppen kommer utifrån. Vida mer förrädisk är striden på den *inre* fronten, antingen det gäller den enskilde eller kyrkan; antingen det gäller den enskilde lärjungens kamp mot sin inrotade själviskhet, som fortfar att hysa agg för en oförrätts skull ([»tillräkna det onda»] 1 Kor. 13:5), och mot sitt kalla hjärta, som gärna fäster kristliga etiketter på det som dock är — kärlekslöshet; *eller* det gäller striden mot sekulariseringen av själva gudsfolket, som skulle vara *Kristi* kyrka och församling men som har *så lätt* för att glömma att »den som vill vara världens vän blir Guds fiende» (Jak. 4:4) och *så svårt* för att »gå ut till sin Herre, utanför lägret, bärande *hans* smälek» (Hebr. 13:13). — Svårigheten med denna inre frontdragnin g är med andra ord given i och med den kristnes kallelse att leva »i världen men inte av världen» (Joh. 17).

Aposteln Paulus säger en gång (1 Kor. 14:8.): »Om en trumpet ger en otydlig signal, vem gör sig då redo till strid?» — Överflyttat till vårt sammanhang måste vi nu fråga: »Var finner vi klara signaler för striden? Vad har vi att hålla oss till?» — Svaret ges oss av den himmelska rösten, som beskriver hur »våra bröders åklagare» blir besegrad: »De övervann honom genom Lammets blod och genom sitt vittnesbörds ord. De älskade inte sitt liv så högt att de drog sig undan döden.»

Lammets blod, försoningen — således inte i första rummet vad vi förnimmer att Gud gör *med* oss, utan vad han *har* gjort *för* oss — *det* är segerns sakliga grund.

Men innebörden av Guds gärning i Kristus vore ju dold för oss, om inte Gud själv uppenbarade den genom sitt *Ord*. Utan den Heliga Skrifts vittnesbörd om Kristus kunde jag inte ana, att vad som historiskt skedde en gång med människan

Jesus, har avgörande betydelse för mig *här* och *nu*. »De övervann honom genom sitt vittnesbörds ord» betyder således »genom Guds uppenbarelseord, för vilket de avlägger vittnesbörd i liv och förkunnelse».

Det tredje ledet har i vår svenska bibelöversättning blivit otillbörligt förkrympt. I sig är det vida mer omfattande och lyder: »De älskade inte sitt liv intill döden.» Därbakom står Herren Jesu ord: »Den som vill bevara sitt liv skall mista det, men den som mister sitt liv för min skull, han skall vinna det» (Luk. 9:24). — Och häri har detta trefaldiga dråpslag mot all *mänsklig* fromhet fått sin skarpaste tillspetsning. Ty vår gamla människa vill nu en gång inte dö. Därför finner den ständigt nya former att bevara sitt gamla liv i en ny, religiös dräkt. Och uppfinningsrikedom saknar den inte. Blir den avslöjad när den försöker förtrösta på vad den *kallar* helgelse, så går det lika bra att bygga på besittandet av den rätta läran och den rätta gudstjänsten *eller* på den riktiga tolkningen av Guds Ord *eller* på den intellektuella insikten i trons väsen *eller* vad det nu vara må som innebär en tro på den egna tron eller över huvud på något annat än på Kristus Jesus och Honom korsfäst (1 Kor. 2:2, Gal. 6:14).

Här må nu en och var be om klarsyn till att pröva *sin* ställning, — be om »Andens ögonsalva», för att tala med Uppenbarelskebokens ord (3:18). — — —

Men Gud vare tack, att **Han** är ständigt verksam för att döda *och* göra levande (5 Mos. 32:39, 1 Sam. 2:6, Joh. 5:17) — verksam med *lagen* till att uppsåra och korsfästa den gamla människan i alla dess former — och verksam att skapa den nya människan genom *evangelium* om syndernas förlåtelse för Kristi skull (Luk. 24:46 f., Apg. 10:43). Och detta är — lyckligtvis — alltigenom ett *Guds* verk. Ty berodde det ytterst på oss, skulle aldrig någon människa få det goda vitsordet som Filadelfias församlings ängel fick: »Din kraft är ringa och du

har hållit fast vid mitt Ord och inte förnekat mitt Namn» (Upp. 3:8).

Endast så, endast i *det* läget håller sig nämligen en människa till Kristus *allena*. Men då äger hon också ett *grundat* hopp att evigt få vara där hennes *Herre* är.

Ur boken »Dagarnas prydnad» till de vördnadsbjudande festerna.

Av överrabbin doktor Kurt Wilhelm.

Åren 1731-1732 utkom i Smyrna ett omfångsrikt anonymt verk på hebreiska med titeln »Dagarnas prydnad» (Chemdat jamim), en samling föreskrifter, predikningar, folkliga moraliska och mystiska betraktelser, böner och sånger till alla det judiska årets etapper. Denna bisarra bok, vars angelägnaste ärende är Israels snara förlossning och som därför vill göra folket förtroget med mästaren Isaak Lurias från Safed kabbala, hör till den hebreiska litteraturens pärlor. Dess författare var visserligen en lärjunge till den moderata sabbatianismen, men förblev likafullt den rabbinska judendomen trogen. Arbetet »Dagarnas prydnad» förmedlade i folklig form den lurianska kabbalans vetande till Europa och utövade ett starkt inflytande på den chassidiska rörelsen. Under loppet av några få årtionden trycktes det sju gånger, sista gången i Venedig 1763. Frågan om författarskapet till boken har ständigt varit en stor gåta inom den judiska litteraturen. Historikern H. Graetz trodde sig ännu kunna tillskriva Sabbatai Zwis »profet», Nathan från Gaza, denna bok, en teori som emellertid visat sig ohållbar. Frågan om författarskapet upptogs för kort tid sedan på nytt av bibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Jerusalem, Abraham Yaari, i en monografi kallad »Bokens hemlighet» (Ta' alumat sefer, Jerusalem, Mossad Harav Kuk, 1954)

och han söker påvisa att författaren är kabbalisten Rabbi Benjamin Halevi från Safed, en vittberest lärjunges lärjunge till Rabbi Chajim Vital. Yaaris studie innehåller en omfattande, synnerligen värdefull materialsamling och bearbetning av den samtida kabbalistiska litteraturen. G. Scholem i sin »Major trends in Jewish Mysticism» är av den uppfattningen att författaren levde i Jerusalem mot slutet av 1600-talet.

Inför nyårsfesten

Se, innan den Eviges dag kommer, närmar sig en tid då var och en i Israel skall infinna sig hos sig själv och inför sin skapare betänka, hur mycket som fattas honom i fulländning. Han skall förfäras mycket och Guds fruktan skall falla över honom, och han skall förstå och veta att alla hans gärningar är upptecknade i boken och att Gud drar allt fördolt inför rätta, det må vara gott, det må vara ont. Allt är räknat, villfarelser och förvillelser och tvång, som kommer över människan, bara inte brott och synd och trots, ty sådant är talrikare än att det kan mätas. Hur förmår människan att stå inför begynnelsens skapare med denna tunga belastning, när livets och dödens böcker ligger öppna inför Gud och Han sitter på domstolens tron och alla Hans vägar är rättfärdighet. Hur skall då inte människan, en skärva bland lerskärvor, darra när hon betänker detta i sitt hjärta.

Därför må människan förbereda sig redan trettio dagar i förväg, som bruket är vid alla festtider, fråga och forska trettio dagar i förväg, ty förberedelsen till festen enligt alla föreskrifter och bestämmelser är då hennes plikt. Men i hur mycket högre grad gäller det då inte vid denna heliga festtid att minst trettio dagar före nyårsfesten väcka hjärtat och att undanskaffa surdegen, som finns i det, ur springor och fogar. Ingen obetydlighet får lämna människan någon ro, ty det är en bjudande plikt. Långt är året och detta verk fullbordas inte på en dag eller på

två dagar. Därför må man börja trettio dagar i förväg att skaffa undan för att fylla upp: småningom skall jag driva bort det (2 Mos. 23:30), ty det är möjligt att vi under dessa trettio dagar kan utplåna våra synder. Den ene gör det med fasta, den andre med spåkningar, en med välgörenhet och rättvisa, en annan genom att dag och natt sysselsätta sig med läran, ty läran liknar elden och tillintetgör med eld; och slutligen åter en med böner och tillbedjan och tårar på sina kinder, var och en efter bästa förmåga under de trettio dagarna före festen.

När sedan dagen före nyårsfesten har kommit, behövs ingen väntan, ty den stund är inne, då den Evige, världens Gud, sitter på sin rättfärdighets tron för att skipa rättvisa över sitt folk, var och en efter de gärningar som han fullbordat. Då måste var och en i Israel underkasta sig konungen på det att han må känna fruktan inför honom och omvända sitt hjärta från synderna i sin hand. Detta må var och en förstå, han må fasta och öka sin välgörenhet och rättvisa, han må be och anropa inför den Prisade, att han må låta honom närma sig och inte avlägsna honom, för att skyla skuld och synd, som vuxit honom över huvudet. Hela dagen före nyårsfesten må han fasta och känna fruktan, med böjt huvud må han gå omkring, ödmjuk inför den fruktansvärda dag som kommer över oss och på vilken alla världens invånare passerar förbi Gud som lamm. Han kan ju inte veta hur hans domslut utfaller, och han må bedrövas i sin ande och i sin själ och gråta bittert inför den prisade Guden, att Han må anta hans omvändelse och hans bön i den kärlek och nåd som han utövar mot sina skapelser.

Omvändelsens sabbat

Var och en av omvändelsens tio dagar försonar, om man endast begår omvändelse på den, vad man felat på denna veckodag under hela året. Och om människan befinner sig i samskling med den Evige, då måste hon på denna sabbat räta ut,

vad hon böjt under årets övriga sabbater genom tomt prat, fåfängt tal och vrede. Hela dagen må hon trakta efter omvändelse och må inskränka sitt tal till det nödvändigaste, och hon må studera från morgon till kväll, ända tills hela dagen är helig och helgad åt den Evige, var och en efter sin förmåga.

Och när de skriftlärda tolkar: sabbat, d.v.s. sömn på sabbaten, är sällhet, då gäller detta inte för den frommes sömn och överhuvudtaget endast för de övriga sabbaterna och då för de ovetande och inte för de fromma och inte för omvändelsens sabbat. Inte heller på de övriga sabbaterna är det tillbörligt att älska sömnen, hur mycket mindre då på denna sabbat, som är stor inför vår Fader i himmelen, därför att på den alla årets sabbater sonas. Därför må man öva helgelse på den över måttan, ty denna dag är särskilt lämpad för botgöring, eftersom förespråkarna, som kan utverka ett frikännande, på den är talrika: sabbatens helighet, sabbatssjälén, överfull av lära och traktan efter omvändelse.

Men nu är det så, att många ovetande på sabbater och festdagar efter en hastig aftonbön sitter framför husdörren i dagens svalka, den ene med en, den andre med en annan, och de börjar göra sabbatssjälén illa med skämt och bespottelse och onda, bittra ord, så att det är malört för kroppen lika väl som för själen, och de avlägsnar sig från den heliga himmelen. I stället för att som sig borde, ledsaga sabbatssjälén med ljuvliga ord ur läran, sötare än honung, i stället för att studera föreskrifterna för sabbaten och dess regler, ledsagar de sabbatssjälén med bitter föda, dåraktigt tal, bespottelse och prat och lättsinne ända tills de bringar den ljuvliga dottern, sabbatssjälén, till tårar och hon klagar, att ingen leder henne och tar henne vid handen. Ve denna dotter, bortstött från sin faders bord, mörkt är hennes utseende, bleknad hennes glans, hennes skönhet, och hon flyr med handen för ansiktet, klädd i svart, höljd i svart. Hon säger: Vart skall jag gå i min skam inför min

fader i himmelen. Ve över dem som gör sådant, ve över dem, ty själen ropar i sin vända till sin fader i himmelen, hon säger: Ivrat har jag för ditt namns ära, ty de har övergivit helgens sabbat, huset Israel, jag vill inte mera skåda dess ansikte och jag vill gå dit där jag varit förut, ty där går det mig bättre än nu. Och om deras delaktighet är ond och bitter som tar det lättfärdigt med årets övriga sabbater, hur mycket mer är då detta fallet på omvändelsens sabbat, ty som åklagare uppträder sabbaten och inte som försvarare. Han påminner om tidigare och senare synder och han väcker den tunga rättvisans mått över människorna och ingen frälsning finns, Gud förbarme! Den som aktar sin själ, han hålle sig fjärran från sådana och han må helga denna sabbat innerligare än alla årets sabbater enligt den Eviges lära och de renas fruktan för den Evige, hela dagen. Då kommer sabbaten att försvara honom, på det att han må gå skuldfri från sin rättegång och bli inskriven till gott liv och frid.

En tilldragelse

Följande begav sig med en som i alla sina dagar varit en stor syndare och som visste att hans omvändelse var svår att åstadkomma. En gång roade han sig inför Rabbi Mose de Leon, välsignelse över hans minne, och frågade honom så här: Rabbi, finns det en bot för mina synder? Sade denne till honom: Det finns bara en bot, och det är om du tar på dig dödens straff. Frågade honom denne: Kommer jag sedan att få del av paradiset? Sade denne till honom: Ja. Sade denne till honom: Svär mig att jag där kommer att sitta bredvid dig. Han svor eden. När mannen hörde detta, vek han inte från rabbins sida och följde honom ända till lärohuset. Där sade rabbin: Ge mig bly. Då gav man honom bly. Då tog rabbin blyet, bröt sönder det i småbitar, sedan satte han den här mannen på en stol, band för hans ögon med en duk och sade till honom: Bekänn! Genast

brast denne i gråt. Sade rabbin: Öppna din mun, så skall jag hålla det sjudande blyet i din hals. Genast öppnade han munnen. Då tog rabbin en sked full med rosenhonung, gav honom den i munnen och sade: Se här, då nu detta har rört vid dina läppar, så viker din skuld, så lyfts din synd av (Jesaja 6:7). Denne började ropa och gråta: Rabbi, vad har du gjort med mig, döda mig, så att jag inte kan se min själs undergång! Vad har jag i livet att göra, då mina synder vuxit mig över huvudet. Sade rabbin till honom: Frukta inte, redan har Gud behag i dina gärningar. Från detta ögonblick vek inte denne sig omvändande från lärohuset och satt där alla sina dagar i fasta och omvändelse. Efter många år kallades rabbin till det himmelska lärohuset och han gick bort till evigheten. När den sig omvändande såg att hans rabbi och mästare hade gått bort, bad han om förbarmande för sig, att han måtte få dö. Den Helige, lovad vare han, hörde hans bön och han lade sig ned för att dö. I sitt dödsögonblick sade han: Gör redo för vår rabbi Mose de Leon att uppfylla sin ed att taga mig till sig i paradiset. Efter hans död såg någon i en dröm att han satt bredvid rabbi Mose de Leon i paradiset och att de tillsammans fann sin glädje i läran.

Mot hatet

Ingen i Israel må ta lätt på denna sak som är grundstenen för botgöringen på försoningsdagen, som gör att våra böner blir hörda och som påskyndar vår förlossning, och vore det på motsatt sätt, må Gud förbarma sig! Hatet är malört och gift, den egenskap som otvivelaktigt hindrar att vår förlossare kommer och att våra böner blir hörda så länge som vi är i denna förbannelse, där ingen frid råder på vår stig. Ja, på grund av våra synder, som är stora dag för dag, kom mycket ont och mycket lidande över våra huvuden, och ingen finns som forskar och söker, varför den Evige har gjort så mot sitt egen-

domsfolk, som han utvalt som arvedel åt sig. Vi går från felsteg till felsteg och det finns ingen dag på vilken inte vilar mera förbannelse än på den föregående. Men rättvis är den Evige och det är vi som är syndarna, och från vår hand kom detta och det är inte den Evige som gjort det. Ty var och en går där med sitt förstockade hjärta och det som är gott i hans ögon, det gör han, den fromme och syndaren och den store och den ringe. Stridigheter och hjärtats främlingsskap, ja, det är uppenbart och beryktat bland vårt folks många barn. I stället för att vara ett folk och att känna ett ansvar, som det höves oss alla, ty vi har ju dock alla en fader och en Gud har skapat oss, varför är vi då inte eniga i hela landet av Israels säd? Räcker det inte att folken hatar oss? Måste vi också själva hata, den ene den andre? Ja, en eld lågar på tvistens klippblock och det finns ingen som släcker. Snarare lägger var och en på nytt bränsle varje morgon, tills lågan slår upp av sig själv. Den gode Evige avlyfte stenhjärtat från oss och vände det från oss och ingjute en ny ande i oss. Han vände hat och stridigheter från oss, på det att vi må vara eniga i landet.

Recension

The Prophetic Faith of our Fathers. The Historical Development of Prophetic Interpretation, i-iv, by LeRoy Edwin Froom. Review and Herald Publishing Association, Washington, D.C. \$ 5.00 per volym.

Innehållet i detta digra verk — varje volym omfattar 800-1.000 sidor — är inte omedelbart givet i titeln. Uppgiften att författaren (eller rättare utgivaren, ty LeRoy Edwin Froom har haft en hel stab av medhjälpare) är chef för den kyrkohistoriska avdelningen av sjundedagsadventisternas teologseminarium i

Washington, framkallar måhända förutfattade meningar om verkets art och värde. De skingras emellertid vid en närmare konfrontation med framställningen. Vad verket, åtminstone dess tre första delar, ger, är nämligen bibeltolkningshistoria, närmare bestämt historien om »våra fäders profetiska tro», varmed Froom menar hur synerna i Danielsboken och Uppenbarelseboken (främst Dan. 2, 7, 8, 9 och 12. Upp. 12, 13, 17 och 20) samt Paulus' ord om »Laglöshetens människa» i 2 Tess. 2 har uppfattats århundradena igenom.

Verket har publicerats i ordningsföljden: Vol.iii, 1946; vol.ii, 1948; vol. i, 1950 — och omspanner tiden från Gamla testamentets profeter till mitten av 1800-talet. Fjärde delen, som ännu tycks vara outgiven, skall tydligen föra tolkningshistorien fram till nutiden och dessutom ge en mer speciellt adventistisk sammanfattning.

För ett exegetiskt studium tilldrar sig vol. i största intresset. Författaren deklarerar öppet sin personliga ståndpunkt men ger för övrigt tre ting: Historiskt väldokumenterade översikter över vissa »inledningsvetenskapliga frågor» rörande Gamla och Nya testamentet; en skildring av eskatologiska och apokalyptiska tankegångar i dessa skrifter och i den stora litteratur som brukar sammanfattas under beteckningen Gamla testamentets apokryfer och pseudoepigrafer, som bakgrund till tolkningshistorien, som därpå följs i dessa skrifter, i de apostoliska fädernas och de gamla apologeternas verk, genom gamla kyrkan och medeltiden fram till omkring 1300; slutligen ger författaren en mycket värdefull bibliografi.

I betraktande av den enorma stoffmängd som böckerna innefattar, måste priset bedömas som exceptionellt lågt. Det rika urkundsmaterial som här är uppsparat, analyserat och samlat, skänker verket ett bestående värde för var och en — oavsett konfession eller »riktning» — som vill studera Nya testamentet och dess tolkning. Detta förklarar även den ström av

lovord som mött Frooms verk från snart sagt alla kategorier av teologer, kyrkomän och representanter för olika kristna samfund i »gamla och nya världen».

(R. Q-m.)

Innehåll:

Hugo Odeberg, Människans fråga och Kristi svar	sid. 27
» » Vedergälla	» 31
Ragnar Qvarnström, Uppb. 12:7-12	» 36
Kurt Wilhelm, Ur boken »Dagarnas prydnad»	» 40
Rec.	» 46

EREVNA: Utgivare: H. Odeberg, Lund. Ekonom: Intendenten Teol. Kand. Viktor Rydqvist, Akad. Fören., Lund. Red.: H. Odeberg, V. Rydqvist och Bibliotekarie Eric Starfelt. Red.-omb.: Karl Magnus Svensson, Samrealskolan, Askersund. Distr. och Exp.-sekr: Ove Theander och Inge Lövdén. Red:s adr.: S:t Månsg. 6 a, Lund. Exp. och distr:s adr.: Västergatan 2, Lund. Tel.: Lund 14760.

Postgirokonto 27 11 04, Erevna, Lund. Pren.-avg. 5:- kr.
